

УДК 94(930)«1991-2023»

DOI <https://doi.org/10.24919/2312-2595.16/58.15>**Дмитро СИМОНОВИЧ***аспірант кафедри історії та археології, Національний університет «Острозька академія», вул. Семінарська, 2, м. Острог, Україна, індекс 35800 (dmytro.symonovych@oa.edu.ua)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4381-0671>

Бібліографічний опис статті: Симонович, Д. (2024). Демократичні риси політичного світогляду В. Липинського в трактуваннях сучасних дослідників. *Українські історичні студії*, 16(58). 150–158. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.16/58.15>

ДЕМОКРАТИЧНІ РИСИ ПОЛІТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ В. ЛИПІНСЬКОГО В ТРАКТУВАННЯХ СУЧАСНИХ ДОСЛІДНИКІВ

Анотація. *Мета статті* – проаналізувати праці сучасних дослідників, які вивчають політичний світогляд В. Липинського та виокремити їхні ключові позиції щодо демократичного аспекту в його світогляді. **Методологія дослідження** базується на принципах системності, науковості, авторської об'єктивності та історизму, а також на методах історіографічного аналізу і синтезу. **Наукова новизна** полягає в проведенні комплексного аналізу сучасних наукових праць, присвячених В. Липинському, що дозволяє оцінити різноманітність підходів до демократичного аспекту його політичного світогляду.

Висновки. У дослідженнях липинськознавців простежуються три підходи до демократичних аспектів поглядів В. Липинського. До однієї групи належать дослідники (Я. Пеленський, С. Фіцик), які вважають, що демократичні ідеї відігравали значну роль у світогляді історичного діяча. Цю тезу вони підтверджують передусім виразними демократичними висловлюваннями в текстах мислителя того часу. Іншу групу становлять науковці, які вважають, що демократизм у візії В. Липинського відрізнявся від трактування представників українського національного руху (І. Гирич, К. Галушко). Можна дійти висновку, що В'ячеслав Казимирович намагався видозмінити українську демократію шляхом її симбіозу з консервативними цінностями, що робило б її привабливою для правих сил в українському русі. Частина липинськознавців (В. Потульніцький, Т. Осташко, І. Передерій, В. Томахів) вважає, що демократизм В. Липинського був політичною стратегією. Діяч був змушений приховувати свої справжні політичні переконання для того, щоб забезпечити представництво консервативної течії в загальноукраїнському національному русі. В іншому разі його могли б асоціювати з російськими монархічними організаціями, що вороже ставилися до українського національного руху, і він не зміг би продовжувати свою громадсько-політичну діяльність. Демократична обгортка політичного світогляду В. Липинського характеризувала його гнучкість і здатність до компромісів у досягненні мети – здобуття української самостійності. Попри визнання демократичності українського національного руху, він не вважав себе частиною демократичного табору українських сил і повинен був урахувати політичну кон'юнктуру того часу. Дослідники підкреслюють, що політичний діяч за будь-яких обставин залишався прихильником консервативних цінностей і ніколи не вважав себе щирим демократом.

Ключові слова: В. Липинський, сучасна історіографія, липинськіана, демократичний аспект політичного світогляду, демократія, демократичні цінності.

Dmytro SYMONOVYCH*Postgraduate student at the Department of History and Archeology, The National University of Ostroh Academy, Semynarska Str., 2, Ostroh, Ukraine, postal code 35800 (dmytro.symonovych@oa.edu.ua)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4381-0671>

To cite this article: Symonovych, D. (2024). Demokratychni rysy politychnoho svitohliadu V. Lypynskoho v traktuvanniakh suchasnykh doslidnykiv [Democratic features of V. Lypynskyi's political outlook as interpreted by contemporary researchers]. *Ukrainski istorychni studii – Ukrainian historical studies*, 16(58). 150–158. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.16/58.15> [in Ukrainian].

DEMOCRATIC FEATURES OF V. LYPYNSKYI'S POLITICAL OUTLOOK AS INTERPRETED BY CONTEMPORARY RESEARCHERS

Summary. *The purpose of the article is to analyze the works of contemporary researchers who study the political outlook of V. Lypynskyi and to highlight their key positions on the democratic aspect of his worldview. The methodology of the study is based on the principles of systematicity, scientificity, authorial objectivity and historicism, as well as on the methods of historiographical analysis and synthesis. The scientific novelty lies in the comprehensive analysis of modern scientific works on V. Lypynskyi, which allows to assess the diversity of approaches to the democratic aspect of his political outlook.*

Conclusions. *In the studies of Lypynskyi scholars, three approaches to the democratic aspects of V. Lypynskyi's worldview can be traced. One group includes researchers (J. Pelensky, S. Fitsyk) who believe that democratic ideas played a significant role in the worldview of the historical figure. They confirm this thesis primarily by expressive democratic statements in the texts of the thinker of that time. Another group consists of scholars who believe that democracy in V. Lypynskyi's vision differed from the interpretation of representatives of the Ukrainian national movement (I. Hyrych, K. Halushko). It can be concluded that Vyacheslav Kazymyrovych tried to modify Ukrainian democracy by symbiosis with conservative values, which would make it attractive to the right-wing forces in the Ukrainian movement. Some Lypynskyi scholars (V. Potulnytsky, T. Ostashko, I. Perederiy, V. Tomakhiv) believe that V. Lypynskyi's democracy was a political strategy. He was forced to conceal his true political beliefs in order to ensure the representation of the conservative trend in the all-Ukrainian national movement. Otherwise, he could have been associated with Russian monarchist organizations that were hostile to the Ukrainian national movement, and he would not have been able to continue his social and political activities. The democratic wrapper of V. Lypynskyi's political outlook characterized his flexibility and ability to compromise in achieving the goal of gaining Ukrainian independence. Despite recognizing the democratic nature of the Ukrainian national movement, he did not consider himself part of the democratic camp of Ukrainian forces and had to take into account the political situation of the time. The researchers emphasize that the politician remained a supporter of conservative values under any circumstances and never considered himself a sincere democrat.*

Key words: *V. Lypynskyi, modern historiography, Lypynskyi studies, democratic aspect of political outlook, democracy, democratic values.*

Постановка проблеми. У разі згадування постаті В'ячеслава Липинського зазвичай виникають такі асоціації: один із засновників українського консерватизму та української державницької історіографії, послідовний прихильник української самостійності, теоретик спадкової класократичної монархії у формі «української дідичної трудової монархії». Загалом, його громадсько-політична діяльність характеризується епітетами, пов'язаними з консерватизмом і монархізмом мислителя.

Отже, дослідження демократичного складника світогляду В. Липинського не є центральним у липинськіані. Водночас більшість дослідників визнає існування «демократичного періоду» (1900–1919 рр.) у громадсько-політичній діяльності та творчості цього визначного українського діяча. Різні трактування впливу демократичних цінностей на його політичний світогляд спонукають до переосмислення результатів досліджень липинськознавців із цієї проблеми. Це, на нашу думку, допоможе краще зрозуміти місце демократичних цінностей у системі політичних координат цього видатного представника консервативної думки. Отже, предметом статті є тлумачення сучасною липинськіаною елементів демократичного мислення в політичному світогляді В. Липинського в «демократичний період» його громадсько-політичної діяльності.

Аналіз досліджень. Під час аналізу численних досліджень липинськознавців помічено поширену тезу про відчужене ставлення В. Липинського до демократичних ідей. Виникає припущення, що усталений факт консервативності вченого автоматично усуває потребу вивчення впливу демократичних цінностей на його світогляд. Цьому сприяє зосередженість дослідників на працях зрілого мислителя, коли його консервативні переконання стали глибоко закоріненими. За таких обставин висновки науковців часто зводяться до констатації беззаперечної

антидемократичності теоретика. Проте аналіз текстів сучасних липинськознавців дозволяє зробити інші висновки.

Реінтерпретацією демократичних рис світогляду В. Липинського певною мірою займаються такі дослідники, як: І. Гирич (Гирич, 2014; 2019), В. Майданюк (Майданюк, 2012), В. Масненко (Масненко, 2002), Т. Осташко (Осташко, 2012; 2015), І. Передерій (Передерій, 2012), Т. Осташко, Т. Терещенко (Осташко, Терещенко, 2010), Я. Пеленський (Пеленський (Ред.), 1994), В. Потульницький (Потульницький, 1992; 1994; 2000; 2021), О. Приймак (Приймак, 2010), В. Томахів (Томахів, 2012), С. Фіцик (Фіцик, 2020), Смолій, В., Ясь, О. (Смолій, Ясь, 2019), О. Ясь (Ясь, 2005), В. Gancarz (Gancarz, 2006).

Мета дослідження. Доцільно зазначити, що В. Липинського вважають одним із засновників української державницької історіографії. Її генеза починається в період, коли в текстах багатьох українських істориків усе ще домінувала методологія народницької школи. Народницька історіографія асоціюється з демократичними переконаннями її представників, тоді як державницька – з консервативним світобаченням. Тому аналіз історичних праць цього мислителя допомагає дослідникам зрозуміти сутність його політичних переконань, зокрема й місце в них демократичних елементів. Отже, метою цієї розвідки є встановлення поглядів сучасних дослідників (1990-ті – поч. 2020-х рр.) життєвого і творчого шляху В. Липинського на джерела та еволюцію демократичних рис його світогляду.

Виклад основного матеріалу. В'ячеслав Казимирович народився в польсько-шляхетській родині, де цінувалися традиції, віра в Бога та консерватизм. Дослідники вважають, що ці чинники значною мірою вплинули на неминуче формування його консервативного світогляду в зрілому віці (Осташко, 2012; Передерій, 2012; Смолій, Ясь, 2019; Гирич, 2014; Осташко, Терещенко, 2010; Майданюк, 2002). Однак С. Фіцик припускає, що В. Липинський міг би обрати інший шлях, яким пішов Фелікс Дзержинський (етнічний поляк, який став прихильником більшовицької влади) або ж Юзеф Пілсудський (етнічний поляк, який став національним героєм Польщі) (Фіцик, 2020). Натомість І. Гирич зауважує, що родина Липинських не підтримувала польського національного руху, а його батько був непохитним монархістом і зневажав соціалістичні ідеї (Гирич, 2019). Липинськознавці переконані, що військова служба тільки сприяла поглибленню його консервативних цінностей (Передерій, 2012; Потульницький, 1992; Цимбал, 2019).

С. Фіцик вважає, що ще до навчання в Ягеллонському університеті В. Липинський захоплювався ідеями «хлопоманства», що було демократичним виявом українського національного руху (Фіцик, 2020). «Хлопомани» зрікалися свого шляхетського стану, що не подобалося В. Липинському. Натомість він почав симпатизувати концепціям краківської консервативної школи, одна з яких фактично заперечувала необхідність такого зречення (Gancarz, 2006; Приймак, 2010; Томахів, 2012). Особливо захоплювали студента ідеї західногалицьких «станчиків», які вважали, що найефективнішим способом захисту національних інтересів народу без держави є діяльність, спрямована на підвищення економічного та культурного рівня життя неаристократичних верств та їхньої здатності до самоорганізації. Це було діаметрально протилежним тому, що робили «хлопомани» (Томахів, 2012; Передерій, 2012; Гирич, 2019). Дослідники вважають, що навчання в Краківському та Женевському університетах лише зміцнило переконання В. Липинського щодо шкідливості демократії та підкріпило його консервативний світогляд (Ясь, 2005; Осташко, Терещенко, 2010). Таким чином, вони стверджують, що він був палким прихильником консерватизму та його цінностей, тоді як демократичні концепції не мали на нього ніякого впливу. Безпосередній вплив демократичних ідей на політичний світогляд цього мислителя пов'язується з початком його громадсько-політичної діяльності разом із представниками демократичного табору українського національного руху.

Я. Пеленський здійснив періодизацію діяльності В. Липинського на основі його політичного світогляду. Дослідник виділяє три періоди в його творчості: ранній – демократичний (1908–1919); консервативно-монархічний (гетьманський) (1919–1929); самостійно-консервативний (1929–1931). На думку Я. Пеленського, доречність саме такого означення раннього

періоду полягає в тому, що в той час мислителю була притаманна демократична риторика. Йдеться про те, що в ці роки В. Липинський допускав можливість демократичної форми правління в Україні. Наприклад, у своєму трактаті «Меморіал до Українського комітету про наше становище супроти напруженої ситуації в Європі» (1912) він уважав за можливе встановлення республіканської форми правління в майбутній українській незалежній державі. У «Нарисі програми Української демократичної хліборобської партії» (1917) В. Липинський зазначив, що українська демократія стане міцним фундаментом національно-державної ідеї, рекомендуючи проголосити Українську демократичну республіку і демократизацію всіх сфер життя (Пеленський (Ред.), 1994).

В. Потульницький погоджується з виокремленням демократичного періоду в житті В. Липинського й іншими аргументами Я. Пеленського. Проте вчений сумнівається в щирості демократичних переконань політичного діяча: «...чи був цей період «реальним» у житті Липинського, тобто чи відповідав його внутрішнім переконанням, чи був результатом необхідного в умовах народницького оточення компромісу, певної гри в демократа, оскільки інакше в тогочасних умовах України консервативні ідеї Липинського не знайшли би підтримки та розуміння» (Потульницький, 1994, с. 38). Окрім цього, дослідник вважає, що він не міг розкривати свої справжні консервативні погляди, оскільки вони були ідеологічно чужими, певною мірою ворожими для демократичних керівників українського руху (Потульницький, 1994). Тож В. Потульницький схиляється до думки, що мислитель мусив приховувати своє справжнє бачення майбутнього української держави й уникав публічного декларування своїх поглядів.

На думку Я. Пеленського, відхід В. Липинського від демократичних тенденцій варто пов'язувати з його критикою лідерів УНР (Української Народної Республіки), які не змогли розв'язати проблему легітимності влади. Історик називає його консервативним демократом, який згодом трансформувався в корпоративного консерватора і гетьманця-монархіста (Пеленський (Ред.), 1994). Таким чином, дослідник наголошує на тому, що демократизм мав місце в політичному світогляді В. Липинського, однак він його «переріс», усвідомивши практичну непридатність демократичного режиму для Української держави.

Т. Осташко переконана, що В. Липинський уперше задекларував своє негативне ставлення до демократії 1911 р. (на таємній зустрічі українських політичних діячів 4–6 березня у Львові). Уже тоді він вважав її шкідливою в контексті боротьби за українську державу та сумнівався в політичному майбутньому соціалістичної демократії в Україні (Осташко, 2012). Водночас дослідниця визнає гнучкість і компромісність позиції теоретика в питаннях самостійності України, зазначаючи, що він усе ж допускав можливість запровадження демократичного ладу, якщо це сприятиме створенню Української держави. Демократія, за її словами, розглядалась мислителем як один із можливих засобів досягнення самостійності України (Осташко, 2012). Аналогічну думку висловлює В. Томахів, який вважає, що устрій майбутньої Української держави для політичного діяча був другорядним. Пріоритетною метою, принаймні до 1917 р., для нього була реалізація української самостійності (Томахів, 2012).

Липинськознавці вважають територіалізм першою політичною консервативною концепцією видатного мислителя, яка була протилежною демократичним ідеям діячів українського національного руху, що здебільшого прагнули української автономії в межах російської держави (Майданюк, 2012) Згідно з територіалізмом, усі мешканці, які проживають на території України, мають право бути «політичними українцями», і тому брати участь у побудові української державності та бути її громадянами незалежно від етнічного походження, суспільної належності та віросповідання.

І. Передерій переконана, що В. Липинський прагнув запровадити консервативний елемент в українському русі. Вона вважає, що публічно заявляти про це було неможливо, оскільки він був змушений визнавати демократичний характер українського руху. Водночас політичний діяч не хотів розривати соціальних зв'язків зі шляхетською верствою, тому прагнув перетворити полонізовану шляхту на «політичних українців» (Передерій, 2012).

Вона зазначає, що у своєму листі до Василя Доманицького від серпня 1908 р. мислитель категорично не погодився з думкою Михайла Грушевського про неможливість існування консерваторів в українському русі (Передерій, 2012). Дослідниця вважає, що подальші зусилля історичного діяча свідчили про його бажання переорієнтувати правобережну спольщену шляхту на позиції територіалізму, тому він намагався створити теоретичну основу для цього (Передерій, 2012). На її думку, концепція територіалізму є аспектом його консервативного світогляду, а її подання в демократичній обгортці було ситуативним і не відповідало його внутрішнім переконанням. Історикinia вважає, що в праці 1909 р. «Szlachta na Ukrainie» В. Липинський відверто задекларував свою симпатію до монархізму як форми політичного устрою, який може бути реалізований в Україні. Отже, пошук способу інтеграції консервативних сил в український демократичний національний рух, що мав вороже ставлення до правих сил, був для нього складною проблемою (Передерій, 2012).

І. Гирич також зауважує, що В. Липинський визнавав демократичний характер українського національного руху. Проте дослідник вважає, що історичний діяч розглядав свою концепцію територіалізму як демократичну, оскільки підтримував українську незалежність із демократичних позицій, водночас зберігаючи традиційні цінності українського народу (Гирич, 2019). Історик переконаний, що поняття «шляхетство» мало польське державне тлумачення для теоретика, тому він не розглядав українських римо-католиків (прихильників його концепції територіалізму) як частину шляхти в цьому вузькому розумінні, а сприймав їх як групу консервативних сил, представників правої спрямованості в загальнодемократичному українському русі (Гирич, 2019). Таким чином, науковець вбачає в концепції територіалізму мислителя своєрідний компроміс між його консервативними поглядами та демократичною спрямованістю керівників українського національного руху.

На початку Української революції В. Липинський перебував у Полтаві як начальник 4-го відділення кінного резерву. На Полтавщині разом зі своїми однодумцями він намагався консолідувати українські консервативні сили, займався українізацією військових частин і став одним із засновників УДХП (Української демократично-хліборобської партії) та автором її програмного документа, який був пронизаний демократичними цінностями.

К. Галушко зауважує, що демократична фразеологія, використана в програмному документі В. Липинським, мала сенс, відмінний від розуміння демократії представниками Української Центральної Ради. Дослідник висловлює припущення, що для історичного діяча Українська демократична держава мала бути заснована на так званому «аграрному устрої», де хліборобська (демократична) верства мала стати керівною силою (Осташко, Терещенко, 2010). Таку ж думку знаходимо в І. Гирича, який вважає, що ця модель відображала підтримку теоретиком демократії (Гирич, 2019). Тому, на переконання К. Галушко, мислителю було притаманне консервативне розуміння демократії, в яку він намагався гармонійно прилаштувати власні консервативні цінності.

На думку І. Передерій, проголошений теоретиком курс на українську демократичну республіку в програмі УДХП варто розглядати як компромісну позицію, яку він свідомо прийняв для досягнення мети самостійної української держави. Таку політичну гнучкість В. Липинського історикinia пов'язує з тогочасною політичною кон'юнктурою. Саме тоді Україна переживала період формування демократично-республіканської державності на чолі з ЦР (Центральної Ради), яка мала підтримку значної частини українців. Тому, як зазначає дослідниця, історичний діяч був змушений визнати демократичний курс ЦР для того, щоб УДХП мала шанс на політичну діяльність в українській політиці (Передерій, 2012). Окрім того, І. Передерій вважає, що він упродовж усього періоду Визвольних змагань дотримувався принципу демократичної легітимності української влади, попри свої політичні переконання (Передерій, 2012). Таку ж саму думку висловлює В. Томахів (Томахів, 2012).

І. Гирич вважає, що В. Липинський був переконаним консерватором, який до 1917 р. визнавав провідну роль національно-демократичної течії в українському суспільстві. До того ж В'ячеслав Казимирович розглядав свою політичну течію (рух українців-латинників) як

частину загальноукраїнського демократичного руху. Дослідник зауважує, що політичний діяч, визнавши провідну роль національної демократії, сподівався, що вона визнає значущість «його» суспільної верстви в українському русі. Однак коли мислитель переконався, що українські демократичні діячі не визнають ні матеріально-економічних інтересів землевласників, ні навіть українськості правих сил, він почав убачати в демократії лише деструктивну силу (Гирич, 2019).

На думку І. Гирича, попри незгоду мислителя з таким несправедливим ставленням до правих сил, він мусив прийняти демократичну парадигму мислення, оскільки вся українська публіцистика, художня і політична література були пронизані демократичними принципами. Це підштовхувало будь-якого українського патріота до табору української демократії, тоді як праві українські сили були занадто слабкими, щоб очолити український національний рух. Він зазначає, що «коли В. Липинський почав співпрацювати з нечисельним та організаційно слабким українським рухом, він мав одразу сприйняти її «символ віри» – тезу про одвічний демократизм української нації» (Гирич, 2019). На думку дослідника, історичний діяч вважав можливим узгодити свої переконання з основними принципами українства, залишаючись консерватором у душі та ззовні, проявляючи прихильність до демократичних постулатів. Це давало йому змогу разом з іншими громадсько-політичними діячами працювати на благо українського руху (Гирич, 2019).

І. Гирич стверджує, що для В. Липинського було важливо підтримувати контакти з усіма впливовими діячами українського руху, включаючи представників соціально-демократичного табору, оскільки він розумів, що для досягнення своїх цілей потрібна взаємодія з ними (Гирич, 2019). Дослідник вважає, що для В'ячеслава Казимировича було важливим акцентування уваги на демократичності римо-католиків, бо в іншому випадку українські діячі віднесли б їх до російської чорносотенної організації. На його думку, історичний діяч усвідомлював, що український рух є переважно селянським рухом неможливої частини суспільства, базованим на демократичних засадах (Гирич, 2019). Науковець доходить висновку, що В. Липинський намагався змінити суть української демократії, гармонійно поєднуючи з нею консервативні цінності, щоб праві сили в Україні могли долучитися до українського національного руху. Зараховуючи себе та групу українських римо-католиків до представників українського національного руху, В. Липинський фактично показав існування в ньому консервативної течії (Гирич, 2019).

І. Гирич вважає, що навіть улітку 1917 р., коли В. Липинський став членом УДХП, він залишився демократом. На його думку, політичний діяч виявляв ознаки лицемірства, оцінюючи себе як послідовного антидемократа у своїх пізніших працях, хоча партійна програма, яку він склав, була демократичною (Гирич, 2019). Дослідник зауважує, що він був неklasичним монархістом і не ворогом демократії. Навпаки, за словами І. Гирича, мислитель намагався створити новий симбіоз консерватизму й розумної демократії, який мав би сприяти побудові самостійної України: «...лише демократія могла дати той масовий матеріал для будівництва держави, на якій не була об'єктивно спроможна стара земельна аристократія. Щобільше, і кадри для провідної верстви, або еліти так само могли запозичуватися з верств республікансько-демократичних, які би пройшли виховання консерватизмом, історіософією В. Липинського» (Гирич, 2019, с. 265).

Висновки. У дослідженнях липинськознавців простежуються три основних підходи до демократичних аспектів світогляду В. Липинського. Варто зазначити, що дослідники визнають існування «демократичного періоду» в громадсько-політичній і творчій діяльності мислителя, однак вони тлумачать цей етап його життя по-різному.

До однієї групи відносяться дослідники (Я. Пеленський, С. Фіцик), які вважають, що демократичні ідеї відігравали значну роль у світогляді В. Липинського та виявилися насамперед у «демократичному періоді» його життя. Цю тезу вони підтверджують передусім виразними демократичними висловлюваннями в текстах мислителя того часу.

До іншої групи належать науковці, які вважають, що демократизм у візії В. Липинського мав інше трактування порівняно з представниками українського національного руху (І. Гирич,

К. Галушко). Зазначається, що В'ячеслав Казимирович намагався видозмінити українську демократію шляхом її симбіозу з консервативними цінностями, що робило б її привабливою для правих сил в українському русі. Також відзначено інше розуміння В. Липинським демократичної організації держави, в основі якого він пропонував так званий «аграрний устрій», за яким хліборобська (демократична) верства мала стати новою елітою Української держави.

Частина липинськознавців (В. Потульницький, Т. Осташко, І. Передерій, В. Томахів) вважає, що демократизм В. Липинського був політичною стратегією. Він був змушений приховувати свої справжні політичні переконання для того, щоб забезпечити представництво консервативної течії в загальноукраїнському національному русі. В іншому випадку його могли би віднести до російських монархічних організацій, що ставились із ворожнечею до українського національного руху, і він не міг би продовжувати свою громадсько-політичну діяльність. Демократична обгортка політичного світогляду В. Липинського підкреслювала його гнучкість і здатність до компромісів у досягненні мети – здобуття української самостійності. Попри визнання демократичності українського національного руху, він не вважав себе частиною демократичного табору українських сил і повинен був ураховувати політичну кон'юнктуру того часу. Дослідники підкреслюють, що В. Липинський за будь-яких обставин залишався прихильником консервативних цінностей і ніколи не вважав себе щирим демократом.

Отже, аналіз демократичного компонента у світогляді В. Липинського дозволяє краще зрозуміти його місце в українській політичній історії та значення демократичних цінностей для його думок про майбутнє України.

Джерела та література

- Гирич, І.** (2014). Липинський і українська націонал-демократія (1900–1914): пошуки теоретичного компромісу з консервативною ідеологією. *Історіографічні дослідження в Україні*, 25, 181–207.
- Гирич, І.** (2019). *В'ячеслав Липинський: хлібороб і жовнір (Співвідношення демократичного і консервативного в його історіософії)*. Папакін Г., Брехуненко В. та ін. (Ред.). Київ.
- Майданюк, В.** (2012). Концепція демократії В. Липинського: ідеологічні аспекти. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*, 2, 230–240.
- Масненко, В.** (2002). Роль В. Липинського у становленні державницького напрямку української історіографії. *Молода нація: Альманах*, 4, 36–55.
- Осташко, Т.** (2015). Родина В'ячеслава Липинського. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: «Історія, економіка, філософія»*, 20, 43–55.
- Осташко, Т.** (2012). Проблема вивчення соціально-політичного компромісу у працях В'ячеслава Липинського. *Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років*, 8, 99–126.
- Осташко, Т., & Терещенко, Ю.** (2010). *В'ячеслав Липинський та його доба* (Книжка перша). Київ: Темпора.
- Пеленський, Я.** (Ред.). (1994). *В'ячеслав Липинський: Історико-політологічна спадщина і сучасна Україна* (Матеріали Міжнародної наукової конференції, 2–6 червня 1992 року, Київ, Луцьк, Кременець). Східноєвропейський дослідний інститут ім. В. Липинського.
- Передерій, І.** (2012). *В'ячеслав Липинський: етнічний поляк, політичний українець: монографія*. Полтава: Вид-во ПолтНТУ.
- Потульницький, В.** (2000). Роль польської шляхти у формуванні світоглядних та ідеологічних засад українського монархізму в другій половині XIX – на початку XX ст. *Проблеми слов'янознавства*, 51, 57–68.
- Потульницький, В.** (1992). *Історія української політології (концепції державності в українській зарубіжній історико-політичній науці)*. Київ: Либідь.
- Потульницький, В.** (1994). *Політична доктрина В. Липинського*. Львів: Дзвони.
- Потульницький, В.** (2021) Проблема українсько-польського співіснування в українській консервативній політичній думці міжвоєнної доби: Липинський versus Томашівський у контексті епохи. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*, 30, 67–84. <https://doi.org/10.15407/mzu2021.30.067>.
- Приймак, О.** (2010). В'ячеслав Казимирович Липинський (гімназичні роки). *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія: «Історія та географія»*, 38, 14–19.

- Смолій, В., & Ясь, О.** (2019) Хиткі образи нового віку: ідеали й обрії прийдешності у візіях українських інтелектуалів кінця XIX – початку XX ст. *Український історичний журнал*, 5, 86–121. <https://doi.org/10.15407/uhj2019.05.086>.
- Томашів, В.** (2012). В'ячеслав Липинський як теоретик українського державотворення: формування політичних ідеалів. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Історія, економіка, філософія*, 17, 21–24.
- Фіцник, С.** (2020). *Погляди В'ячеслава Липинського про державу і право: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01*. Національний університет «Львівська політехніка».
- Ясь, О.** (2005). В'ячеслав Липинський. *Історіографічні дослідження в Україні*, 15, 432–486.
- Gancarz, B.** (2006). «*My, szlachta ukraińska...*» *Zarys życia i działalności Wacława Lipińskiego. 1882–1914*. Kraków: Arcana.

References

- Нурч, І.** (2014). Lypynskiyi i ukrainska natsional-demokratiiia (1900–1914): poshuky teoretychnoho kompromisu z konservatyvnoiu ideolohiieiu. [Lypynskiyi and Ukrainian National Democracy (1900–1914): The Search for a Theoretical Compromise with Conservative Ideology]. *Istoriografichni doslidzhennia v Ukraini – Historiographical Studies in Ukraine*, 25, 181–207 [in Ukrainian].
- Нурч, І.** (2019). *Viacheslav Lypynskiyi: khliborob i zhovnir (Spivvidnoshennia demokratychnoho i konservatyvnoho v yoho istoriosofii)*. [Vyacheslav Lypynskiyi: a Breadwinner and a Soldier (The Correlation of Democratic and Conservative in His Historiosophy)]. Papakin H., Brekhunenko V. ta in. (Red.). Kyiv [in Ukrainian].
- Майданиук, В.** (2012). Kontseptsiiia demokratii V. Lypynskoho: ideolohichni aspekty [V. Lypynskiyi's concept of democracy: ideological aspects]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filosofsko-politolohichni studii – Bulletin of Lviv University. Series of philosophical and political studies*, 2, 230–240 [in Ukrainian].
- Масненко, В.** (2002). Rol V. Lypynskoho u stanovlenni derzhavnytskoho napriamku ukrainskoi istoriografii [The Role of V. Lypynskiyi in the Formation of the Statehood Direction of Ukrainian Historiography]. *Moloda natsiia: Almanakh – Young nation: Almanac*, 4, 36–55 [in Ukrainian].
- Осташко, Т.** (2015). Rodyna Viacheslava Lypynskoho [The family of Vyacheslav Lypynskiyi]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Seriiia: "Istoriia, ekonomika, filosofiiia" – Bulletin of the Kyiv National Linguistic University. Series: "History, Economics, Philosophy"*, 20, 43–55 [in Ukrainian].
- Осташко, Т.** (2012). Problema vyvchennia sotsialno-politychnoho kompromisu u pratsiakh Viacheslava Lypynskoho [The Problem of Studying Socio-Political Compromise in the Works of Vyacheslav Lypynskiyi]. *Problemy vyvchennia istorii Ukrainskoi revoliutsii 1917–1921 rokiv – Problems of studying the history of the Ukrainian Revolution of 1917–1921*, 8, 99–126 [in Ukrainian].
- Осташко, Т., & Терешченко, Ю.** (2010). *Viacheslav Lypynskiyi ta yoho doba (Knyzhka persha) [Vyacheslav Lypynskiyi and His Era (Book One)]*. Kyiv: Tempora [in Ukrainian].
- Реленський, Я. (Red.)**. (1994). *Viacheslav Lypynskiyi: Istoryko-politolohichna spadshchyna i suchasna Ukraina [Viacheslav Lypynskiyi: Historical and Political Science Heritage and Modern Ukraine]* (Materialy Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii, 2–6 chervnia 1992 roku, Kyiv, Lutsk, Kremenets). Skhidnoievropeyskyi doslidnyi instytut im. V. Lypynskoho [in Ukrainian].
- Редерієв, І.** (2012). *Viacheslav Lypynskiyi: etnichnyi poliak, politychnyi ukrainets: monohrafiia [Vyacheslav Lypynskiyi: Ethnic Pole, Political Ukrainian: A Monograph]*. Poltava: Vyd-vo PoltNTU [in Ukrainian].
- Потулняцький, В.** (2000). Rol polskoi shliakhty u formuvanni svitohliadnykh ta ideolohichnykh zasad ukrainskoho monarkhizmu v druhii polovyni XIX – na pochatku XX st. [The Role of the Polish Gentry in the Formation of the Worldview and Ideological Foundations of Ukrainian Monarchism in the Second Half of the Nineteenth and Early Twentieth Centuries] *Problemy slovianoznavstva – Problems of Slavic Studies*, 51, 57–68 [in Ukrainian].
- Потулняцький, В.** (1992). *Istoriia ukrainskoi politolohii (kontseptsii derzhavnosti v ukrainskii zarubizhnii istoryko-politychnii nauksi) [History of Ukrainian Political Science (concepts of statehood in Ukrainian foreign historical and political science)]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Потулняцький, В.** (1994). *Politychna doktryna V. Lypynskoho [Political doctrine of V. Lypynskiyi]*. Lviv: Dzvony [in Ukrainian].
- Потулняцький, В.** (2021) Problema ukrainsko-polskoho spivisnuvannia v ukrainskii konservatyvniï politychnii dumtsi mizhvoiennoi doby: Lypynskiyi versus Tomashivskiyi u konteksti epokhy [The problem of

Ukrainian-Polish coexistence in Ukrainian conservative political thought of the interwar period: Lypynskyi vs. Tomaszewski in the Context of the Era]. *Mizhnarodni zviazky Ukrainy: naukovy poshuky i znakhidky – International relations of Ukraine: scientific research and findings*, 30, 67–84. <https://doi.org/10.15407/mzu2021.30.067> [in Ukrainian].

- Pryimak, O.** (2010). Viacheslav Kazymyrovych Lypynskyi (hymnazychni roky) [Vyacheslav Kazymyrovych Lypynskyi (gymnasium years)]. *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. Serii: "Istoriia ta heohrafiia" – Collection of scientific works of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. Series: "History and Geography"*, 38, 14–19 [in Ukrainian].
- Smolii, V., & Yas, O.** (2019) Khytki obrazy novoho viku: idealy y obrii pryideshnosti u viziiakh ukrainskykh intelektualiv kintsia XIX – pochatku XX st. [Shaky Images of the New Age: Ideals and Horizons of the Future in the Visions of Ukrainian Intellectuals of the Late XIX – Early XX Centuries], *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal – Ukrainian Historical Journal*, 5, 86–121. <https://doi.org/10.15407/uhj2019.05.086> [in Ukrainian].
- Tomakhiv, V.** (2012). Viacheslav Lypynskyi yak teoretik ukrainskoho derzhavotvorennia: formuvannia politychnykh idealiv [Vyacheslav Lypynskyi as a Theorist of Ukrainian State-Building: Formation of Political Ideals]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Serii: Istoriia, ekonomika, filosofii – Bulletin of Kyiv National Linguistic University. Series: History, Economics, Philosophy*, 17, 21–24 [in Ukrainian].
- Fitsyk, S.** (2020). *Pohliady Viacheslava Lypynskoho pro derzhavu i pravo: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.01* [Vyacheslav Lypynskyi's views on the state and law: PhD thesis: 12.00.01]. Natsionalnyi universytet "Lvivska politekhnika". [in Ukrainian].
- Yas, O.** (2005). Viacheslav Lypynskyi [Vyacheslav Lypynskyi]. *Istoriografichni doslidzhennia v Ukraini – Historiographical research in Ukraine*, 15, 432–486 [in Ukrainian].
- Gancarz, B.** (2006). "My, szlachta ukraińska..." *Zarys życia i działalności Wacława Lipińskiego. 1882–1914*. Kraków: Arcana [in Polish].